

1-2-SINF O'QUVCHILARINING JISMONIY TAYYORGARLIGINI "SALOMATLIK" TESTLARI YORDAMIDA BAHOLASH

S.R.Uraimov – *pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent*
Farg'ona davlat universiteti

Tayanch so'zlar: "Salomatlik" testi, pedagogik tajriba, pedagogik nazorat, ontogenez, adaptiv qobiliyatlar, tezlik-kuch jismoniy sifatleri, jismoniy faollik, jismoniy tayyorgarlik, jismoniy barkamollik.

Ключевые слова: тест «Здоровье», педагогический стаж, педагогический контроль, онтогенез, адаптационные способности, скоростно-силовые физические качества, двигательная активность, физическая подготовка, физическая подготовленность.

Key words: "Health" test, pedagogical experience, pedagogical control, ontogenesis, adaptive abilities, speed-strength physical qualities, physical activity, physical training, physical fitness.

Kirish. Motor qobiliyatlari bolalarning jismoniy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi va ularning namoyon bo'lishi ontogenezning turli bosqichlarida farqlanadi. Bir yosh davridan ikkinchi yoshga o'tish davrida tana uzunligining tezlashishi, mushaklarning massasi, yurak hajmi, umumiy qon hajmi va gemoglobin konsentratsiyasi kabi omillar ta'sirida harakat qobiliyatlaridagi o'zgarishlar doirasi oshadi. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar bilan ishlaydigan jismoniy tarbiya o'qituvchilari harakat qobiliyatlarini rivojlantirishda ushbu nozik davrlarni hisobga olishlari kerak.

Nozik davrlarni ma'lum yoshdagi bolalarning motorli ko'nikmalariga bog'lash muhim ko'rsatkichdir. Rivojlanayotgan organizmning adaptiv qobiliyatlari murakkab funksional tizimlarning tashqi va ichki muhitning o'zgaruvchan sharoitlari bilan o'zaro ta'siridan ta'sirlanadi, ehtimol ontogenezning ma'lum bir bosqichida ularning adaptiv qiymatiga qarab tana tizimlarining to'g'ri rivojlanishiga olib keladi [1].

Ushbu maqolada tasvirlangan pedagogik eksperiment maktab ta'limi tizimidagi boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar uchun "Salomatlik" sog'liqni saqlash testlaridan foydalangan holda yillik ta'lim siklida harakat sifatlarining o'zgarish dinamikasi va qiyosiy dinamikasini kuzatishga qaratilgan. Ushbu eksperiment natijalari bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda jismoniy holatini muntazam pedagogik nazorat qilish, o'sayotgan organizmning morfologik va funksional xususiyatlaridan kelib chiqqan holda jismoniy faollikni optimal dozlash va tibbiy-pedagogik tadbirlarni muntazam ravishda amalga oshirish muhimligini ta'kidlaydi [2].

Ushbu masala bo'yicha adabiy manbalarni monitoring qilish shuni ko'rsatdiki, bolalar hayotida ularning hayot yo'lining ma'lum bosqichlarida motor qobiliyatlarining vaqt oralig'i aniqlangan bo'lib, ular fiziologik faktlarga asoslanib, sezgir davrlar deb atalgan, bunda vosita tezligi eng yuqori bo'ladi.

Bolalardagi eng qulay sezgir davrlar individual vosita fazilatlarini yaxshilashda yanada sezilarli muvaffaqiyatlarga erishishga imkon beradi. Biroq, hozirgi vaqtda bolalarning muayyan harakat qobiliyatlari bilan bog'liq sezgir davrlarning boshlanishi jiddiy ilmiy tadqiqotlar va keng muhokamalar mavzusi bo'lib qolmoqda.

Yoshga bog'liq o'zgarishlarni o'rganish cheklangan qiymatga ega va yoshga bog'liq rivojlanish naqshlarini yetarli darajada aks ettiruvchi mazmunli eksperimental tahlillar bilan to'ldirilishi kerak. Maktab jismoniy tarbiya o'qituvchilari o'rtasida o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra, dars davomida bolalarning kuch-quvvat mashg'ulotlariga alohida e'tibor qaratish zarurligi ma'lum bo'ldi, bu esa tirgakda yuqoriga ko'tarilish natijalarini sinab ko'rish jarayonida aniqlandi. Yotgan pozitsiyasi va o'rtacha boshlang'ich natijani tashkil etdi $11,7 \pm 2,3$ marta, va ikkinchi chorak oxirida qayta sinovdan o'tkazilganda, natija $12,3 \pm 2,2$ marta, farq 4,9% ni tashkil etdi [3,4].

Yotgan holatda qo'llarning egilishi va cho'zilishi testida bolalarning kuch qobiliyatining dastlabki ko'rsatkichlari darajasini baholashda $6,9 \pm 1,9$ marta natijaga erishildi va takroriy sinovlar paytida sezilarli darajada 2,9% ga o'sishi aniqlandi. Fleksion va yolg'on holatida qo'llarni

kengaytirish test ijobiy siljishlar $7,1 \pm 1,6$ barobarga teng o'rtacha ma'lumotlar olingan. Tennis to'pini masofaga uloqtirishda o'rtacha $14,1 \pm 4,0$ m natijaga erishildi va natija sezilarli darajada 4,1% ga oshdi.

Ushbu chorakda ishlab chiqilgan muallifning innovatsion metodologiyasida ko'zda tutilgan yengil atletika va jamoaviy sport mashg'ulotlarining ustunligi bolalarda oltita motorlilik sifati n yig'indisi bo'yicha o'rtacha ko'rsatkichning sezilarli darajada progressiv o'zgarishiga yordam berdi, mos ravishda 2,43% ga. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning kuch-quvvat mashg'ulotlariga katta e'tibor uchunchi chorakda davom ettirildi, bu yerda jismoniy tarbiya darslarini o'tkazish jarayonida yoshni hisobga olgan holda, kuch xarakteridagi eng oddiy jismoniy mashqlarning ishlab chiqilgan mualliflik komplekslari taklif qilindi. O'rganilayotgan kontingentning xususiyatlari.

Uchunchi chorakning oxirida, ikki mezosikl davom etgan, bolalarda motor qobiliyatlarida sezilarli progressiv o'sish kuzatildi. O'tish va kuch mashqlari o'rtasidagi yuqori korrelyatsion bog'liqlik aniqlandi, bu jismoniy tarbiya darslarining kuch-quvvat yukining ortishi bilan chambarchas bog'liq va natijada eng muhim o'zgarishlar kuch qobiliyatlarini baholashda kuzatildi. Bu o'rtacha qiymatlar oralig'ida 11,4% dan 17,9% gacha o'zgardi. Monitoring davomida olingan natijalar tahlili choraklar bo'yicha baholangan o'rganilayotgan kuch qobiliyatlarining sezilarli o'sishining ijobiy dinamikasini aniqladi. Shunday qilib, agar ikkinchi chorak yakuniga ko'ra natijalar dastlabki ma'lumotlarga nisbatan o'rtacha 16,8 foizga oshgan bo'lsa, uchunchi chorak yakuniga ko'ra barcha test topshiriqlari yig'indisi bo'yicha o'rtacha natija mos ravishda 53,5 ni tashkil etdi. % ni tashkil etdi va to'rtinchi chorak yakuniga ko'ra, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning bir yillik ta'lim sikliga motorli tayyorgarligi natijasi 72,9% ni tashkil etdi.

Tezlik-kuch sifatlarini yaxshilashga qaratilgan ishlab chiqilgan pedagogik chora-tadbirlar majmuini joriy etish bilan ham xuddi shunday manzara kuzatildi, bunda o'rtacha 2,7% ga umumiy ijobiy siljish tendensiyasi aniqlandi. 1-2-sinf o'quvchilari bilan o'tkazilgan motorli qobiliyatlarini pedagogik tekshirish shuni ko'rsatdiki, eksperiment boshida o'quv rejasida ko'zda tutilgan bolalar bilan asosiy jismoniy tarbiya mashg'ulotlari, boshlang'ich sinf o'quvchilari dastur materiali talablarini bajarmagan va bajargan. Barkamol shaxsni shakllantirish jarayonida ularga yuklangan ijtimoiy funksiyalarni to'liq bajarmaslik. Boshlang'ich maktab ta'limi tizimidagi majburiy asosiy jismoniy tarbiya darslari gipodinamiya omilini kamaytirish uchun minimal ehtiyojlarni ta'minlamasligi va maktabgacha ta'lim jarayonida jismoniy tarbiya tizimiga yetarlicha e'tibor qaratilmayotganiga asos bo'layotgani aniqlandi. Bolalarning maktabga umumiy jismoniy tayyorgarligi.

1-2-sinf o'quvchilarning jismoniy tayyorgarligi darajasining birinchi yosh guruhidagi "Salomatlik" sog'liqni saqlash testlari kompleksining me'yoriy talablariga muvofiqligi masalasi katta qiziqish uyg'otdi va bu borada pedagogik tajriba o'tkazishga turtki bo'ldi. Bolalarning yosh guruhi. Pedagogik test usuli birinchi yosh toifasidagi Salomatlik sog'liqni saqlash testlari talablarida

ko'rsatilgan jismoniy tayyorgarlikning test ko'rsatkichlarini o'lchash uchun qo'llanildi, bunda quyidagilar baholandi: 30 m yugurish, 3x10 m makik bilan yugurish, bir joydan uzunlikka sakrash, tennis to'pini nishonga ulotirish, yotgan holatda qo'llarni bukish va cho'zish, bir oyoqda sakrash va arqonda sakrash. O'tkazilgan pedagogik tajriba va olingan natijalarga ko'ra, 7 yoshli o'g'il bolalar 30 metr ga yugurishda o'rtacha 6,79 s natijaga ega bo'lganligi, individual tebranishlar diapazoni 9,2 s dan 6,6 s gacha ($v=12,1\%$; $P<0,01$), 8 yoshga to'lgan bolalarda tezlik qobiliyatining samaradorligi 4,35% ga oshib, o'rtacha 6,69 s ga yetadi, individual tebranishlar diapazoni 8,6 s dan 6,3 s gacha ($v=12,3\%$; $P<0,01$). Sinov natijalari monitoringi shuni ko'rsatdiki, "Salomatlik" sog'liqni saqlash testi standartlariga kiritilgan sprint bo'yicha ko'rsatkichlar notekis. Tezlik qobiliyati natijalarining o'sish sur'ati sezilarli darajada barqarorlashgan sezgir yosh davrida sezilarli yaxshilanishlar qayd etilgan. Bu fakt shuni ko'rsatadiki, ushbu yoshga sezgir davrga kelib, tezlikni yugurish tuzilishi to'liqlik xususiyatlariga ega bo'ladi va bolalarning jismoniy qobiliyatlari yaxshilanishi tufayli yanada takomillashadi.

Turgan holda uzunlikka sakrash, tezlik-kuch tabiatining omili sifatida bolalarning harakat qobiliyatlari va jismoniy fazilatlarini o'zlashtirish darajasini tavsiflovchi universal mashq bo'lib, kichik yoshdagi o'quvchilarning harakatlanligida muhim o'rin tutadi.

Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini o'rganish jarayonida 1-sinfda o'qiyotgan o'g'il bolalarda bir joydan uzunlikka sakrash bo'yicha o'rtacha natija $123,4 \pm 1,29$ sm, $v=15,8\%$, $P<0,05$ ekstremal bo'lganligi aniqlandi. Individual ko'rsatkichlar 140 sm dan 107 sm gacha 8 yoshga kelib, ikkinchi sinf o'quvchilari tik turgan uzunlikka sakrash bo'yicha test natijalarini 9,36% ga ($v=12,8\%$; $P<0,01$) sezilarli darajada yaxshilagan va o'rtacha $133,8 \pm 1$ qiymatiga yetgan. Ushbu yosh guruhidagi eng yaxshi ko'rsatkich bilan 39 sm - 140 sm va eng yomoni - 100 sm.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatdiki, o'qish davrida 7 yoshdan 8 yoshgacha bo'lgan o'quvchilarning ketma-ket o'sishi, tik turgan holda uzunlikka sakrash testi natijalariga ko'ra, o'qish davrida kichik yoshdagi bolalarning tezlik-kuch tayyorgarligi omili sifatida 14,18% gacha.

Maktab ta'lim tizimida jismoniy tarbiya dasturida ko'rsatilgan tennis to'pini ulotirish bu yoshdagi bolalar uchun jismoniy fazilatlar va texnik tayyorgarlikning namoyon bo'lishini talab qiladigan murakkab texnik mashqlarni anglatadi. Ta'kidlash joizki, bu maktab jismoniy tarbiya dasturining me'yoriy talablariga ham, birinchi yosh guruhiga tegishli "Salomatlik" sog'liqni saqlash testlariga ham kiritilgan hayotiy amaliy mashqdir.

Tadqiqotimizda biz boshlang'ich sinf o'quvchilarining tennis to'pini 150 gr masofaga ulotirish bo'yicha test natijalarini baholash imkoniyatlarini o'rgandik, 7 yoshli o'quvchilar o'rtacha $13,9 \pm 0,17$ m natija ko'rsatdi ($v=14,5\%$; $P<0,05$) va o'rganilayotgan ko'rsatkichlarning individual tarqalishi 10 dan 15 m.gacha, va 8 yoshga kelib, ulotirish ko'rsatkichlarining o'rtacha 5,70% ga ($v=14,5\%$; $P<0,05$) o'sishi aniqlandi. Umumiy o'rtacha qiymati $14,1 \pm 0,29$ m ni tashkil qiladi.

3x10 m masofaga yugurish natijalariga ko'ra boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning muvofiqlashtirish qobiliyatini o'rganish. Bu birinchi yosh toifasidagi "Salomatlik" jismoniy tarbiya va salomatlik testlari maktab dasturining me'yoriy talablariga kiritilgan muhim amaliy jismoniy mashqdir. 7 yoshli o'quvchilar bu masofani o'rtacha 10,62 soniyada bosib o'tishdi, $v=19,3\%$; $P<0,05$) va 8 yoshga kelib, ular bu masofani o'rtacha $10,52 \pm 0,14$ sekundda bosib o'tishdi, $v=19,6\%$; $P<0,05$).

Ushbu yoshdagi bolalarning sevimli motor harakati bo'lgan "arqonda sakrash" motorli testi, bu yerda maktab jismoniy tarbiya tizimida ta'limning kichik davridagi o'quvchilarning potentsial harakat qobiliyatlarini baholashda aniqlandi. Bu sakrash testini bajarish jarayonida natijalarni 7 yoshda 1 daqiqalik natijada $23,39 \pm 0,19$ martaga teng, o'zgaruvchanlik tarqalishi $v=18,3\%$ bilan ko'rsatdi; $P<0,05$). Yosh o'tishi bilan ushbu test topshirig'ini o'zlashtirish darajasi oshib boradi, bunda 2-sinf o'quvchilari birinchi sinf o'quvchilarining natijasidan 4,2% ga oshib, o'rtacha natija $24,4 \pm 0,14$ martaga teng, $v=17,3\%$; $P<0,05$.

Harakat qobiliyatlarining ontogeneznining turli bosqichlarida namoyon bo'lish tabiati to'g'risidagi ma'lumotlar juda ko'p va ularning yoshga bog'liq o'zgarishlar doirasi hayotning bir yosh davridan ikkinchisiga o'tish davrida o'sib boradi. Sezuqchilikka ta'sir qiluvchi eng ta'sirli omillar tana uzunligining oshishi hisoblanadi. (tezlashtirish), Mos ravishda mushak massasi, shuningdek, yurak hajmini, umumiy qon hajmini va yuqori gemoglobin konsentratsiyasini oshiradi. Shu munosabat bilan ushbu yosh guruhi bilan ishlaydigan jismoniy tarbiya o'qituvchilari bolalarning harakat qobiliyatlarini rivojlantirishda sezgir davr omilini ayniqsa hisobga olishlari kerak.

Muayyan yosh davriga ega bo'lgan bolalarning harakat qobiliyatlariga nisbatan sezgir davrlarni bog'lash ajralmas ko'rsatkichdir. Aniqlangan munosabatlarning xilma-xilligi rivojlanayotgan organizmning moslashuvchan qobiliyatlarini tashqi va ichki muhitning doimiy o'zgaruvchan sharoitlari bilan murakkab funksional tizimlar to'plamining o'zaro ta'siri bilan bog'liqligini tasdiqlaydi. Ehtimol, bu omil ontogeneznining ma'lum bir bosqichida ularning moslashuvchan qiymatiga qarab tana tizimlarining geteroxrom rivojlanishiga olib keladi.

Maktab ta'limi tizimida ta'lim olayotgan boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning "Salomatlik" sog'liqni saqlash testlari bilan yillik ta'lim siklidagi harakat sifatlarining o'zgarishlar dinamikasini va qiyosiy dinamikasini kuzatishga qaratilgan o'tkazilgan pedagogik eksperiment quyidagi xulosaga kelish imkonini berdi:

- boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning jismoniy holatini ularning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda muntazam pedagogik nazorat qilish;
- o'sayotgan organizmning morfologik va funksional xususiyatlarini hisobga olgan holda jismoniy faoliyatni optimal dozalashtirish;
- bolalar tanasida jismoniy faollikni o'z vaqtida tuzatish maqsadida tibbiy-pedagogik nazoratni muntazam ravishda amalga oshirish.

Xulosa. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda "Salomatlik" testlaridan foydalangan holda o'tkazilgan pedagogik eksperiment natijalari bolalarda harakat qobiliyatlarini rivojlantirishda sezgir davrlarni hisobga olish muhimligini ko'rsatadi. Aniqlangan munosabatlar rivojlanayotgan organizmning moslashish qobiliyatiga murakkab funksional tizimlarning tashqi va ichki muhitning o'zgaruvchan sharoitlari bilan o'zaro ta'sir qilishini tasdiqlaydi.

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda sog'lom va muvozanatli vosita ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berish, ularning jismoniy tarbiyasi va jismoniy faolligini ularning individual xususiyatlariga va rivojlanayotgan tanasining o'zgaruvchan ehtiyojlariga mos kelishini ta'minlash mumkin. Bolalarda sezgir davrlar va motorli ko'nikmalarni rivojlantirish o'rtasidagi bog'liqlikni yanada chuqurroq tadqiq qilish va o'rganish bola hayotining muhim dastlabki yillarida jismoniy rivojlanishni optimallashtirishga qaratilgan pedagogik amaliyotni rivojlantirishga yordam beradi.

Adabiyotlar

1. Uraimov S., Hayotxon A. Content of physical education of children of different ages and ways of its organization (For example of children aged 4-6) //International journal of social science & interdisciplinary research issn: 2277-3630 Impact factor: 7.429. 2022. T. 11. №. 06. – P. 1-5.

2. Ураимов С. Молодежи на основе внедрения в учебный процесс блочно-модульной системы обучения. 2020.

3. Эрнзаров Ф. талабалари жисмоний сифатларини кўрсаткичи. евразийский журнал академических исследований. Т. 3 № 1 Part 5 (2023): Eurasian Journal of Academic Research. 2023-01-24.

4. Ernazarov G.N. (2023). The level of preparation of players depends on maximum oxygen consumption. *American Journal of Pedagogical and Educational Research*, 8, 68–75. Retrieved from <https://www.americanjournal.org/index.php/ajper/article/view/322>.

REZYUME. 1-2-sinf o'quvchilarda sezgir davrlar va harakat qobiliyatlari o'rtaidagi bog'liqlik o'rganilib, organizmning rivojlanishida moslashish qobiliyatining o'rni ko'rsatilgan. Yillik ta'lim siklida boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda harakat sifatleri dinamikasini kuzatish uchun "Salomatlik" sog'liqni saqlash testlaridan foydalangan holda pedagogik eksperiment o'tkazildi.

РЕЗЮМЕ. Изучена взаимосвязь между чувствительными периодами и двигательными навыками у учащихся 1-2 классов, показана роль адаптивности в развитии организма. В течение годового образовательного цикла был проведен педагогический эксперимент с использованием тестов здоровья «Здоровье» для наблюдения за динамикой двигательных качеств у детей младшего школьного возраста.

SUMMARY. The relationship between sensitive periods and motor skills was studied in 1-2 graders, and the role of adaptability in the development of the organism was shown. During the annual educational cycle, a pedagogical experiment was conducted using "Health" health tests to monitor the dynamics of movement qualities in children of primary school age.

FIZIKALÍQ TAYARLÍQ PROCESINDE AKMEOLOGICALÍQ QATNAS JASAWDÍŃ DIDAKTICALÍQ TIYKARLARI

A.Q.Utepbergenov – biologiya ilimleriniń kandidati, docent

M.A.Turganbaev – student

Ajiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Tayanch so'zlar: ta'lim, tarbiya, akmeologiya, didaktika, jismoniy tayyorgarlik, sport, texnologiya, harakat, faoliyat, pedagog.

Ключевые слова: воспитание, обучение, акмеология, дидактика, физическая культура, спорт, технология, движение, активность, педагог.

Key words: education, training, acmeology, didactics, physical culture, sport, technology, movement, active, teacher.

Búgingi dáwirde tálim-tarbiya jumsların jáne de kúsheytiwge kúnnen-kúnge talap artıp barmaqta. Sonıń ushın keleshegimiz iyeleri bolǵan jas áwladtı hár tárepleme jetik dárejede tárbiyalaw tiykarǵı aktual máselelerden birine aylanbaqta. Solay eken, jas áwladtı salamat pikirlew, medicinalıq mádeniyat, salamat turmıs tárzi kónlikpelerin ideal dárejede qalıptestirip barıwı, milliy, ulıwma insaniylik hám manawiy qadıriyatlar tiykarında zamanagóy bilimge iye bolǵan sıpatlı kadr etip tárbiyalaw eń baslı jónelislerden bolıp esaplanadı. Ózbekstan Respublikası Ministrler Kabinetiniń Qararı 1997-jıl 31-dekabr 586-sanlı Ózbekstan Balalar sporttı rawajlandırıw fondın dúziw haqqında, Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń Pármanı, ásirese pedagogikalıq bilim innovaciyalıq klaster tálim túrlerin ilimiy, metodikalıq hám bilim iskerligin rawajlandırıw jumsların ámelge asıradı. Bul bolsa professor oqıtıwshılardıń innovatorlıq hám dóretiwshilik iskerligine baylanıslı bolıp, innovaciyalıq tálim texnologiyaların bilimlendiriw orınların oqıw-tarbiyalıq jumslarında jańa imkaniyatların jedel ǵalabalastırıw múmkinshiligin payda etedi. Akmeologiya bolsa rawajlanıwdıń eń joqarı shoqqıǵa shıǵıw dárejelerin kórsetedi.

Insaniyattıń aqıl-oyı, sanasınıń jemisi sıpatında joqarı texnologiyalar tiykarında ónimler islep shıǵarıw hám turmıslıq abadanlıqtı támiyinlewde olardan paydalanıwǵa qaratılǵan iskerliktiń ámelge asırılıwı hár túrli táliymatlar, ideyalar, kózqaraslar hám qatnaslardıń úylesimin talap etedi.

Ásirimizdiń texnologiyalıq rawajlanıwı jedellik penen keship atırǵan bir dáwirde hár bir kásiplik iyesi, áyne waqıtta, jámiyettiń belsendi aǵzası óz kásiplik hám jeke sıpatların joqarı dárejede qalıptestiriw hám jarqın kórsete alıw ózgesheligine iye bolıw lazım. Búgingi kúnde social-ekonomikalıq rawajlanıw sonı talap etpekte. Solay eken, Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń 2017-jılı 20-aprelde daǵazalanǵan «Joqarı bilimlendiriw sistemasın jáne de rawajlandırıw is-ilajları haqqında»ǵı Qararında: «...pedagog kadrlardıń kásiplik sheberligi, sıpatı hám dárejesin úziksiz joqarılatıw, ...qanıgeligin asırıw» lazımlıǵı, bunıń ushın bolsa «...joqarı bilimlendiriwdiń ruwxıy-ádep-ikramlıq mazmunın asırıw, talaba-jaslarǵa ǵárezsizlik ideyalarına, joqarı ruwxıylıq hám insaniylyqtıń milliy dástúrlerge sadıqlıq ruwxın tereń sińdiriw, olarda jat ideya ideologiyaǵa qarsı immunitet hám sın pikirdi bekkemlew boyınsha keń kólemli ruwxıy hám tarbiyalıq jumslardı alıp barıw» zárurlıǵı biykarǵa atap ótilmegen.

Pedagogika páninde oqıtıwshını pedagogikalıq iskerlikke tayarlaw hám onıń sheberligi, sóylew texnikası,

qarım-qatnası sıyaqlı máseleler óz aldına úyreniliwine qaramastan, oqıtıwshınıń óz uqıbı, bilimi hám imkaniyatların eń joqarı dárejede kórsetiwge qaratılǵan izertlewlerge zárúrlık tuıldı. Birinshi náwbette, usı máselege itibar qaratqan psixologlar shaxstıń psixofiziologiyalıq ózgesheliklerin inabatqa alǵan túrde onıń joqarı shıǵarlǵa erisiw imkaniyatların esaplap shıǵadı. Biraq bolajaq pedagog-tarbiyashın úziksiz bilimlendiriw sistemasınıń hár túrli oqıw orınlarında óziniń joqarı professional ózgesheliklerin kórsetip, tek onı pedagogikalıq iskerlik dawamında jetilistirip barmastan, bálkim hár tárepleme jetik, bárkamal áwladtı kamalǵa keltiriw xızmetinde jeke juwapkershilikti seziniw talap etiledi. Soǵan muwapıq, kóplegen pedagog-psixolog ilimpazlardıń unamlı-háreketine baylanisli kásiplik iskerliginde eń joqarı shoqqıǵa erisiw hám ol arqalı jámiyettiń rawajlanıwınıń xronologiyalıq jılıwı negizinde joqarı nátiyjelerdi qolǵa kiritiwdi ańlatatıǵın akmeologiya túsiniǵı júzege keldi.

Akmeologiya qanıgelerdıń joqarı professionalizmi hám dóretiwshilik sheberligi mashqalaların aqlıǵa say sheshiwde zárúr insaniy resurslardan biri ekenligin ilimiy tiykarlawshı jańa integrativ-kompleks pán sıpatında qalıptesedi. Bul pán insan kásiplik iskerligi sheberindegi professionalıq hám dóretiwshiliktiń *akme* dárejede rawajlanıwı ushın zárúrli nızamlılıqlardı úyrengenligi sebepli «akmeologiya» atamasınıń mazmun-mánisi ilimpazlardıń hár túrli báseki hám tartislarına sebep boldı.

Pedagogikalıq teoriyada atap ótiliwinshe, akmeologiya «insannıń sociallıq rawajlanıw barısı» haqqındaǵı pánleraralıq jańa oqıw predmetiniń bolıp esaplanıp, ol shaxstıń dóretiwshilik imkaniyatların joqarılatıw hám kásiplik sheberliginiń joqarı shoqqısına kóteriliw nızamlılıqların izertleydi.

Akmeologiya grekshe akme – shoqqı, joqarı dáreje, eń joqarı noqat, kámillik, jetiklik, eń ózgeshe dáwir, *logos* – táliymat mánislerin ańlatıp, insannıń kásiplik jetiklik dárejesi basqışında (30-35 jas) onıń bahalı, ózine tán aqlılı, ruwxıy, fiziologiyalıq ózgeshelikleriniń akme tiykarındaǵı rawajlanıw nızamlılıqların úyrenetuǵın pán.

Akmeologiyanın áhmiyetli wazıypası insannıń rawajlanıwınıń túrli jas dáwirlerinde óz imkaniyatların tolıq kórsete alıw qábiletin anıqlaw hám ilimiy jaqtan tiykarlawdan ibarat.

Sonnan, pedagogikalıq akmeologiya, áskeriy akmeologiya, basqarıw akmeologiyası, medicina akmeologiyası, iskerlik akmeologiyası, ekonomikalıq akmeologiya, huqıq akmeologiyası sıyaqlı bir qatar baǵdarlar jedel rawajlandı hám rawajlanbaqta.